

Posudek na rigorózní práci

„Klima školy, spokojenost a zdraví učitelů v kontextu vybraných proměnných“,

kterou předkládá Mgr. et Mgr. Blanka Tomková

Už v rámci projektu své předchozí diplomové práce realizovala autorka předložené rigorózní práce obsáhlé šetření v nemalém počtu českých základních a středních škol. V centru jejího zájmu stáli učitelé škol, jejich zdraví a osobní i profesní spokojenost a na druhé straně klima škol jako specifická charakteristika, která popisuje školní prostředí i edukační procesu. Vzhledem k obsáhlosti výzkumu a současně vynikající kvalitě jeho zpracování je logickým vyústěním další zpracování výsledků a pokračování analýz získaných dat, tentokrát v podobě kvantitativní studie předložené v rigorózní práci.

Teoretická část posuzované práce se do jisté míry shoduje s textem diplomové práce. V samostatných kapitolách rozpracovává autorka čtyři klíčové pojmy (klima školy, profesní spokojenost, zdraví a učitelé), jež všechny úzce souvisejí s hlavním tématem práce. Texty shrnují základní poznatky ze všech čtyř uvedených okruhů. Čerpají z množství tuzemských zdrojů a přiměřeného množství zahraniční literatury. Z pohledu čtenáře, který zná školní prostředí, pokládám za obzvláště zajímavé kapitoly o profesní spokojenosti a zdraví. První jmenované téma patří spíše do psychologie práce, druhé jmenované téma souvisí s psychologií zdraví. V pedagogické psychologii se mnoho pozornosti věnuje žákům, případně interakcím mezi učiteli a žáky. Různorodá témata jsou zaměřena na sociálně psychologické, vývojové, osobnostní i kognitivní charakteristiky žáků. Pohled na učitele jako na zaměstnance, který má své specifické potřeby a jehož profesní výkony ovlivňují i jsou ovlivňovány pracovním prostředím, je méně běžný, a přitom velmi důležitý. V kapitole o zdraví jsou zpracovány hlavní pojmy této problematiky. Bylo by rozhodně zajímavé témata zahrnutá do této kapitoly přímo vztáhnout k výkonu profese učitele – ať už v tom smyslu, jak se v profesním životě projevují, nebo naopak jaký mají na profesní život dopad, jsou-li to charakteristiky člověka, který profesi učitele vykonává.

Text teoretické části je čtivý, strukturovaný, přehledný, zpracovaný z náležitých množství zdrojů. Dovolím si jen drobnou poznámku. Názvy kapitol jsou hodně obsáhlé, neurčité. Na první pohled je zřejmé, že v textu nebude každé téma zpracováno zcela vyčerpávajícím způsobem. Při dalším psaní doporučuji názvy formulovat konkrétněji, aby bylo ihned zřejmé, co je obsahem kapitol.

Ve výzkumné části se autorka zaměřuje na tři oblasti – klima školy, profesní spokojenost a zdraví a snaží se je prozkoumat z hlediska genderu učitelů, oboru jejich studia (resp. pedagogického versus nepedagogického zaměření studia), délky praxe, velikosti školy a typu školy. V této souvislosti si pro každou oblast stanovuje pět hypotéz a uvedené proměnné analyzuje za využití dat z dotazníkového šetření, které realizovala mezi učiteli. Vzhledem k tomu, že jde o kvantitativní studii, nebylo zapotřebí stanovovat si výzkumné otázky, výzkumné předpoklady a hypotézy však znějí relevantně. Data byla zpracována za užití běžných statistických postupů a pro všechny tři oblasti výzkumu přinesla pozoruhodné výsledky. Kladu si otázku, zda by hrálo roli, pokud by byla sledována interakce mezi genderem a pedagogickým či jiným oborem studia a následně třemi zkoumanými oblastmi. Celkově se zdají být více spokojené ženy a absolventi pedagogických oborů studia, ale možná onu spokojenost absolventů pedagogických oborů mohou sytit více ženy než muži. Jinou otázkou k zamyšlení může být spokojenost učitelů malých a velmi velkých škol v porovnání s učiteli středně velkých škol. Možná by bylo zajímavé zjistit, zda ve velkých školách nedochází k tomu, že se jejich části rozdělí na menší, samo-

statné jednotky, takže je pracovní prostředí i klima školy učiteli spíše vnímáno jako v malých školách. Zato ve středně velkých školách tento efekt nemusí nastat, zato učitelé zažívají pocity přílišné anonymity. Toto jsou jen nápady, které by si snad zasloužily zmínku v diskusi. Celkově jsou všechny výsledky velmi zajímavé a mají jednoznačný přesah do praxe, což v jedné z posledních kapitol dává nájevo i autorka.

Celá empirická část je ukončena shrnutím a diskusí, která odpovídá standardům diskuse v odborných textech. Jen mi není zcela zřejmé užití různých formátů písma v diskusi. A ještě jedna drobná připomínka – před „než“ obvykle píšeme čárku pouze tehdy, je-li následováno další větou.

Mnohá zjištění z celé studie prezentované v diplomové a rigorózní práci již byla publikována v odborných periodících či o nich bylo přednášeno na odborných konferencích. Rozhodně doporučuji, aby i data, která doposud nebyla zveřejněna, byla takto šířena mezi odbornou veřejnost.

Na závěr otázky: Jak se koncepce známé z psychologie zdraví (např. vulnerabilita, resilience, stres) přímo dotýkají profese učitele. Zná autorka nějaké studie, které by tyto proměnné zkoumaly mezi učiteli? Jakým způsobem bude autorka sama se získanými daty nadále pracovat, jak je využije?

Mgr. et Mgr. Blanka Tomková předložila práci, která splňuje veškeré požadavky kladené na rigorózní práci. Doporučuji, aby se stala předmětem obhajoby na katedře psychologie UK FF v Praze.

Praha 7. 11. 2017

PhDr. Lenka Krejčová, Ph.D.